

KODIFIKÁTOR Betéti Társaság
 Képv: **Dr. Kolláth György alkotmányjogász**
 az **ELTE és a TF c. egyetemi docense**
 1122 Budapest, Városmajor u. 43.
www.kollath.com, www.kollath.hu
 Tel/fax: 4570639, gkollath@t-online.hu

Jogi szakmai vélemény

a doppingolásért megállapítható jogi felelősség alapvető kérdéseiről, továbbá a felmerült elgondolások analíziséről

***Melléklet: 1db. korábbi szakvélemény
 + 1 pl. benyújtott törvény-javaslat***

Általános összefüggések

Felkérésre, megbízás keretében vállaltam, hogy - 22 évi, egyetemi sportjogi oktatással a hátam mögött – *alapozó szakmai munkát készíték az ún. dopping-jogi felelősség feltérképezéséről*. Kerülöm a sportolói, a sportvezetői és a szurkolói megközelítést, de a végiggondolatlan, tünet értékű, ezért kétséges parlamenti-kormányzati példa-statuálás csábítását is. A jog az állam legdurvább eszköze: mindig, minden másban is csínján kellene vele bánni. *Alapkérdés: vajon a honi állami-jogi szisztéma rossz-e, vagy főleg az azt működtetők hibázthatók a felelősség elodázásáért, a nagy, közös háritásért, a mellébeszélésért és a pótcselekvő ötletelésért? Igaz-e itt is a 60-as évek paradox hasonlata: szerettük a lángost, de utáltuk a lángossütőt?! Kell a siker, még ha nagy ára is van, a „káló” magára marad, és magára vessen. Meggyőződésem: kb. 90 %-ban, mind hazai, mind nemzetközi (egyezményes) vonatkozásban adott a kellő jogi eszköz a dopping-vétségek törvényes, komplex szankcionálására, s ez által az egyéni és általános visszatartásra, a megelőzésre*. De mivel képmutatás jellemzi az érintettek, a döntnökök hozzáállását, mégsem és sosem állapítják meg mások felelősségét, mert az elvezetne az övék verifikálásához is. Ebben a miliőben főként jogi felvilágosításra van szükség (meg persze etikailag megalapozott személy-cserékre), nem pedig ravasz, új ötletek bevetésére, vagy idegen országbeli minták adaptálására - azok otthoni intézményi és igazságszolgáltatási háttere, működő rendje etc. híján. Amint lenne itthon a meglévő szabályok mentén egy (!) anti-dopping (próba)per, mindjárt kiderülne, hogy nem is olyan gyenge a mai, magyar megoldás. *Munkahipotézisként: jogtudatban és jogtiszteletben, politika-semlegességben, személyi hitelességben és következetességben van nagy lemaradásunk. Ezt jogszabály-módosítás nem orvosolja*. Dolgom, vállalásom elsősorban így az, hogy egy kis köd-oszlatást is végezzek szakmám axiómái mentén.

Visszafelé merengeni kár és késő: hacsak nem az el nem évült tettekért viselt felelősséget kutatnák. Valójában azt (!) nem kutatják. Athén után és miatt ma a jövőn bosszút állni hiba, egyben sok is és kevés is. Sok, mert az athéni skandalum feltáratlan és kezeletlen maradt: arra építeni immár nem lehet. De kevés is, mert nem látni: mivel lehet elejét venni hasonló botrány(ok) előfordulásának. Patt-helyzet van, és ebben pusztán közhatalmi fenyegetéssel előre jutni hatékonyan nincs mód. A sport szervezetei döntően önkormányzók. Ha egy ilyen szervezet nem „érdekelt” a skandalum feltárásában és orvoslásában, akkor azt helyette az állam törvényességi felügyelet címén sem végezheti el, legfeljebb jogsértést utalhat bíróság elé, továbbá a mérlegelése szerint adható közpénzt nem ítéli oda a rendteremtésig. Ugyanakkor elvi hiba, ha az állam csakis közhatalmi-jogi szigorításban gondolkodik, amikor – láthatóan – más eszközei is volnának.

A (büntető)jogi megoldás egy jogállamban végképp az ultima ratio. Vele élni akkor kell, ha már semmilyen más megoldás nem használ. Csakhogy, amikor (mintegy két éven át) volt

totális, önálló, Btk-beli anti-dopping tényállás, akkor sem volt (egy elvetélt esetet kivéve) ilyen tárgykörben konkrét büntetőeljárás.

Magyarország és annak sportja ma a jogtisztelet terén alig jogállam. Az első tennivaló, sőt **meglehet, hogy az egyedüli valós cselekvés a meglévő jog komplex betartása és betartatása** lenne: ám kevés készség mutatkozik erre a dopping-deliktumok terén (is). Ezzel szemben, divat spekulatív eljátszozni azzal, hogy vajon kell-e büntetőjogilag üldözni a vétkeket, vagy kár a benzinért? Bűnözővé avatni, fél-két évre elhallgattatni és eldugni, avagy nemzeti hősnak, áldozatnak tekinteni: tényleg csupán ez a néhány véglet jöhet számításba? Dehogysis! *Az igazi dilemma nem a Btk-reform, hanem az, hogy megnyerhetők-e, átbillenthetők-e a dopping-buliban benne lévők, s a minden áron való eredményt hajszolók a tiszta sport oldalára, vagy legfeljebb csak papíron lesz változás?! Nem látom, hogy akár csak gondolatban is idáig eljutott volna a beavatottak zöme: nincsen vízvázasztó hangulat, nem látni markáns erővonalakat. Sok elmélkedés a dopping-vétekről keni a problémát, vagy olyan hamis - joginak látszó - lózungok mögé bújnak el, ami kioltja a cselekvést. Ezekre visszatérek. Munkához látni ugyanakkor preventív logikával érdemes. A szankcionáló jog hátrafelé már nem működik, előre tekintve pedig a bölcs jogalkotó nem vonatkoztathat el a tényleges miliőtől. Már Szolonnál is csak azok voltak, lehettek a jó törvények, amelyeket a nép betartott, tisztelt. A dopping esetében erre játszani naivitás. Ott ui. az a cél, az aktuális mérce, hogy a lebukás elkerülése közelítse meg a 100 %-ot. Hasonlással: mintha a kinti, nagy társadalomban a „köz” vállon veregetné a tolvajt, a pilótajátékost, s csupán az elkapott betörőt, csalót nézné támogató szánnalommal baleknak, hülyének?! Kinek szurkolunk?*

Szakmám révén mégis csak jogi - azaz: állami, közhatalmi - nézőponttal dolgozom. Pedig a rend-teremtés szükségképpen komplex lehetne csupán: jogi, etikai, sportpolitikai, és ahhoz kapcsolódóan bel-, és nemzetközi politikai, kommunikációs, aztán egészségügyi-prevenációs, sőt sportágankénti metszetekben „szakmai” is. Ez utóbbiak, mint a doppingolás környezeti faktorai ma világszerte meghatározóak. Ezért vélem úgy, hogy a doppingolás is olyan társadalmi fekély, mint a prostitúció vagy a korrupció: a vele szembeni harc ugyan meg nem nyerhető, de fel sem adható, azaz a gond jó esetben fedő alatt, ill. még elviselhető mederben tartható. Ennyi.

Kiindulópontként: a jogi megítélés is eleve, térben és időben egyaránt többretegű, és normális esetben csakis higgadt, más jogi kázusokhoz mérten is arányos lehetne. Ennek nemzetközi megoldásait adottnak tekintem, ezért külön nem tárgyalom. Fontos viszont egy jogi alapösszefüggéssel kezdenem. *Bizonyos, ésszerű körben és mértékben az ún. önsértés nem büntethető.* Két pólus volna ebben is: egyfelől a majdnem paternalista, kényszerű, szankcionált norma-alkotás, másfelől a liberalizált jog-, és szabadság-felfogás. A biztonsági öv kötelező használata, avagy a kézből való mobiltelefonálás tilalma e téren áttörést hozott, mert alkotmányosan arra kényszerít a jog, hogy kis kényelmetlenség árán is védjem magam. Mégsem gondolhatjuk általánosságban, hogy az állam folyton felettem áll, sőt rendre, önrendelkezésemmel szemben „illetékes” megszabni: mi jó nekem, és mit tenne ő helyettem másként. Az állam csakis közérdekből, avagy egy másik önrendelkező egyén jogai védelmében tilthat, ill. korlátozhat egyéni döntési szabadságot. Ilyen legitim állami, beavatkozó cél a doppingolás kapcsán kettő is lehet: a verseny tisztasága, egyenlő feltétel-rendszere, mely a piaci értékviszonyok korrektségében, azaz pénzben is testet ölt, továbbá az egészségvédelem, kb. tehát ugyanaz, amiért kábítószerrel „önpusztítani” sem szabad. Lassú vagy gyors öngyilkossághoz fűződő alkotmányos jog evidensen nincsen.

Persze, a /túltengően listás/ doppingolás sem egyféle. Veszélyes a helyzet a doppingolás brutális, avagy másokon alkalmazott válfajainál, ugyanakkor egy kupica snapsz a lóteri idegesség ellen nem lehetne börtönbüntetés kiváltója. Képtelenség volna, hogyha felborulna a Btk. egész, egységes, lépcsőzetes szankció-rendszere, mert pl. többet lehetne kapni egy rossz időben, a sport-versenyen használt orr-cseppért, mint egy autó-lopásért. Túló követelés tehát

en bloc a doppingolást pl. a drog-deliktumokkal azonosan megítélni és büntetni. Differenciált megoldásnak lehet csak értelme, társadalmi elfogadottsága.

Dopping-vétség esetében a jog ma sem tehetetlen. *Jogállami körülmények között ui. a megbukott sportoló és annak közreműködő „háttéré” ma is különböző formájú, szintű és erősségű, nem egyszer kettős vagy hármas jellegű, komplex felelősséggel tartoznák.* Erre az esetek óriási többségében mégsem kerül sor. Ugyanis azok, akik ezt a felelősséget megállapíthatnák és „odaítélhetnék”, rendre maguk is valamilyen mértékben részesei, olykor csupán haszonélvezői a „csínynek”. /Tapasztalatok szerint egy érzékeny sportágban bevett, team-ben sorra kerülő doppingolásban 6-8-10 fő is tudottan, tevőlegesen részt vesz (a szer beszerzésétől a nyomok eltüntetéséig). Ekként, valójában a (közös) felelősség megfoghatatlan, előre látható, hogy ténylegesen, baj esetén senki nem lesz felelős. Maximum a sportoló csendben letölti a kiszabott eltiltását, sőt ha jól viseli magát, akkor még menet közbeni enyhítésre is számíthat – azoktól, akik mindvégig tudták és tették a maguk (bűn)részét./

Számos jogi út volna adott, de nem élnek vele az érintettek, mivel áttörnék ezzel a hallgatás falát, kiengednék a szellemet a palackból, eltérnének a nemzetközi szokásoktól, magukra vennének olyan jogi és másféle „sarat”, ami kényelmetlen, ám megúszható.

Sok fals beszéd is zavart okoz. Az egyik tévhit az, hogy a Btk. békén hagyja a doppingolót. Ad abszurdum ez nem így van. Speciális büntetőjogi fenyegetettség ez idő szerint – ilyen, sajátos és direkt Btk-tényállás hiányában – tényleg nem áll fenn. Helytálló viszont az a szakmai megállapítás és következtetés, ami *Dr. Kiss Gergő László „Dopping-kérdés jogi szempontból” című cikkében szerepel (Magyar Edző 2005. évi 1. szám 8. old).* Nevezetesen: a Btk. 279. §-ban jelölt „Visszaélés ártalmas közfogyasztási cikkel” /mely a kódex közegészségügy elleni bűncselekményeinek része/ törvényi tényállása elvileg és tartalmánál fogva kiterjed(het) a kézen közön adott és vett pirulák, ún. táplálék-kiegészítők, izomnövesztők stb. forgalmára is. Ez a veszélyes gyakorlat főként a piaci alapokon működő kondi-termek, fitness-szalonok mindennapjaiban tapasztalható. E körben növekvő kihívással kell a jognak szembe néznie, ráadásul az másféle is, mint a top-sporté. Aki szerrel gyúr, alapesetben magának okoz kárt, sérelmet – jogi vonatkozásban kb. olyan szint, mérték szerint, mint a dohányos. Ma a jog ez utóbbit csupán mások, a passzív dohányosok védelme okán korlátozza, de pl. nem fűz hozzá tb-jogkövetkezményt. Ez ad megközelítő analógiát, vagyis, ha valaki beteg nem lévén, izmai turbósítása végett felirat magának olyan tb-támogatott szert, ami nem illetné meg, ezért a recept felírója felel, ám a szer beszedőjének felelőssége kétséges. Esetleg a jogellenes okirat kiállításánál lehet közreműködő felelősségét megfogni. Ha viszont illegálisan behozott, avagy másként jogellenesen beszerzett szer forgalmazásába kapcsolódik be az egyén, tudván azt, hogy az áru nem frankó, orgazdaság címén felelősségre vonható. Jól tenné a színtér gazdája, ha a házirend részeként, netán általános szerződési feltételként kikötné, hogy objektumában mindez tilos, és a belépésre, látogatásra szóló szerződés felmondásával jár, pénz visszafizetése nélkül. Ez jogszerű korlátozás volna. Kb. ennyi belátható e körben.

Nos: a Btk. különös részének több, további fejezete (!) adna regulát arra az esetre nézve, ha más, főként kiskorú személy egészségét rontaná a kokszolás, vagy ha a tett „jogtalan haszonszerzés végett”, csalással valósult meg. Aki a Btk-át ismeri, tudja, hogy nem csak nyilvánvaló, kétkezi tettes van, hanem lehet vele azonos súlyú felelősséget viselő társtettes, felbujtó, fizikai vagy pszichikai bűnsegéd, sőt a történetek után aktívan falazó bűnpártoló is. Hol vannak ezek? Még leginkább az önmagát kokszoló enyhíthet tettén, viszont a bűnös háttér, ha feltárnák, nem úszhatná meg egykönnyen. Mesebeszéd, hogy lehetetlenség feltárni a bűnös visszaélést. Egyszerűen alkalmazni kellene a technika mai lehetőségeit: a vérvétel kötelme kimondható az ittas vezetés mintájára jogszabályban vagy szakmai normában, az idegen minta pedig kiszűrhető DNS-mintavételével. Ezrével működnek magánnyomozók,

akik napok alatt a végére járhatnak a valós tényeknek, történéseknek. Minimum a megalapozott gyanúhoz szükséges információt szakmai rutin-feladatként prezentálható lenne, de okkal nincs rá igény.

A modern előírások, kontroll-formák, szűrők és lépések zöme nem is feltétlenül igényel közhatalmi jogalkotást: ha a versenykiírás ezt feltételül tartalmazza, nem indul(hat) az, akinek ez zsenánt. *A törvényi minimumnál többet, önkéntes alávetéssel, szerződéssel ki lehet mondani, s onnantól az kb. ugyanolyan jogi zsinórmérték, mint pl. az orvosi gyakorlatban egy szakmai-módszertani levél.*

A tiltott teljesítmény-fokozásban részt vevő sportoló a legtöbbször *valamilyen civil jogviszony keretében sportol* (egyesületben, sportvállalkozásban, válogatott keretben, stb.). *Szerződések egész hálója övezi a sportoló felkészülését és szereplését:* a hazai kupaversenytől az olimpiáig, s mindenben cizelláltan benne van a dopping-mentes felkészülés, sőt a teljes kontroll-alávetés fogadalma. Lebukás esetén, szerződésszegés címén az utolsó fürdőpapucsig vissza lehetne követelni minden ráfordítást és költséget, sőt a „cég” imidzsének sérelme folytán a vétkes kör nem vagyoni kártérítéssel is tartoznék. Ám a valóságban senki sem megy ennek elébe, vagy utána, noha evidens, hogy a dopping-vétséggel megszegik az e jogviszonyban tett vállalást, s érte „ez meg az” felelősséggel tartoznék. Amíg ez meg nem változik, kár bármi máson merengeni.

E magánjogi felelősség lehet szerződésből eredő, továbbá szerződésen kívüli is (utóbbi pl. a szerrel kereskedőké). Munkajogi felelősség is beállhat, ha valaki munkaviszony keretében vétett (ilyenek a profi sportolók). Végül, adódnék sporttörvény szerinti sportfegyelmi elmarasztalás is, miután a sporttörvény széles körben adna módot személy és szervezet megbüntetésére, ha a honi jog hatálya egyértelműen igazolható. Sajnos, jogalkotási hibaként az amúgy korszerű rendeleti szabályozás éppen a legnagyobb világversenyek dopping-deliktumait nem sorolja önmaga hatálya alá: így egy inci-finci kerületi verseny dopping-védett, míg egy olimpia e szempontból senki földje?! *Lásd erről a csatolt, külön összefoglalót!*

Tévhit, hogy egy bűnért csak egy és egyféle felelősségre vonás lehetséges: épp’ a sport az, ahol ez nem így van. Kétszer vagy háromszor persze hogy nem lehet valakit ugyanazért a tettet ugyanazon hatóság által és előtt elítéltetni. De teljesen normális dolog lehetne, ha a vétkest klubja kizárja, a szövetség eltiltja, az ösztöndíját, kedvezményeit megvonják, a világversenyre való felkészülés juttatásait visszafizettetik vele, sőt esetleg még a főiskola vagy a munkáltatója is méltatlanná válást állapít meg, s kirúgja. Az elemi rendcsinálást, ergo „a Btk. nélküli zéró toleranciát” momentán itt és így kezdeném. Ha aztán ez sem használ, jöhetne az erőteljesebb fokozat.

További jogi alapösszefüggések

A doppingolás *jogilag is megragadható fő veszélye két dologból áll.* Egyfelől a kokszolásnak komoly és növekvő *egészségügyi kockázata van.* Nem pusztán a belső szervek károsodhatnak a fő-, és mellékhatások iszonyú mértékű bevitelétől, hanem kései, másodlagos, végleges károsodás is bekövetkezhet, sőt a doppingolás nem egy válfaja a személyiség, a pszichikum sérülését, ártalmát is hozhatja. Világszerte, itthon is vannak vesztesei, áldozatai a doppingolásnak. Arról talán nem kell külön szólni, hogy ez a veszély fokozott a kiskorúak esetében, amikor a fejlődő szervezetbe való drasztikus beavatkozás még pusztítóbb és riasztóbb. Nem lesz minden gyerek nagy bajnok, akinek úgymond végső soron még ezen az áron is „megérné” a siker, ráadásul mindezt felmérni egy kiskorú felelősen képtelen. Helyette mások döntenek, néha a szülők, gondviselők megkérdezése, bevonása nélkül. Érdemes elgondolkodni azon, hogy a jövőt tekintve elég-e a Btk. 195. §-ában szabályozott „Kiskorú veszélyeztetése” tényállás mai szövegét esetünkre is irányadóan, felelősen értelmezni, vagy a

norma egzakt kiegészítése, megfejelése szükséges. Legalább egyszer ki kellene próbálni: működik-e a jelenlegi norma! Hasonló a helyzet a kapuk előtt lévő gén-dopping esetében: a Btk. hatályos, általános tényállása / „Beavatkozás az emberi génállományba” 173/A §/ szinte biztosan lefedi a sport-érdekű (?) visszaélést is. De ha ez nem biztos, vagy kevés, akkor ugyanúgy, ahogyan ez nemzetközi egyezmény nyomán lett, a továbbfejlesztése is hozhat új nemzetközi konvenciót. Büntetőjogászok különösen óvnak mindenkit az eseti, ötletszerű, pótcselekvés-jellegű Btk-módosításoktól - joggal.

Tehát az utánpótlás, a kiskorúak ártalmát hozó kokszolásnál a büntetőjogi védelem elmaradhatatlan: az egyébként a Btk. átfogó tényállásainál, azok sportspecifikus értő alkalmazása, adekvát jogértelmezés szerint meg is volna. Itt még az önsors-rontás önrendelkezésére sem korrekt hivatkozni, mivel a gyermek sem jogilag, sem fizikailag nem képes felelős döntésre. *A másik jogi határkő az egészségvédelem szempontjából: nem engedhető meg, hogy egyik ember a másik egészségét rontsa tiltott teljesítmény-fokozással*, ha az csakugyan olyan norma-szegés, amely háttérében verifikálható egészség-kockázat, avagy az is áll. Ilyen esetekben a foglalkozástól eltiltás mellékbüntetésének alkalmazása, s a jogtalanul élvezett anyagi elismerés elvonása is evidens. Világosabban: az anabolikáktól a géndoppingig ma már igazolt, hogy az élet, az egészség, a testi épség veszélyeztetése is fennáll, s ezen a címen a Btk. adott deliktumai megvalósulásakor büntetőeljárás indítására van szükség (Btk. 170. § „Testi sértés”, Btk. 171. § „Foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés” címén). Elv: életszerűen a büntetőjogi felelősség szempontjából közömbös, hogy a tett a sportban valósult-e meg, vagy egy munkahelyen, egy iskolában, egy egészségügyi intézményben. Meg kell tanulni a sportban a nagy, átfogó jogi kódexeket ismerni, tisztelni, alkalmazásukat normális absztrahálással alapul venni. Ennél tovább előre szaladni nem indokolt.

Annak persze nem okvetlenül volna akadály, hogy *sportjogi, sportfegyelmi szabály egyféle bejelentési kötelezettséget mondjon ki* a sport-szakszemélyzet adott körére nézve. Ez alól alkotmányos kivétel csupán az önvádra kötelezés tilalma volna, erről viszont nyilatkoznék az érintett, máris lenne kiinduló pont a felderítés számára. Következésképpen: azt is a sport berkein belül ez alapján el lehetne marasztalni, tiltani, aki nem vett ugyan részt X,Y doppingolásában, de hitelt érdemlően tudott róla, s mégsem szólt ellene, illetve mégsem tett a versenybírószágon, netán másutt róla (be)jelentést. Már, ha csakugyan zéró toleranciát akarunk, újszerű Btk-keménykedés nélkül.

Ha viszont egészségügyi indikáció nincsen, de tiltott teljesítményfokozás mégis fennáll, akkor alkalmasint arra nézve más - meglévő! – büntető tényállás ad kellő fenyegetettséget. Itt is érdemes volna egy próba-futam a büntetőjog valamelyik vagyon elleni deliktumának tényállásával. *A másik rendezőelv ui. a sportsikerhez illeszkedő, ahhoz szervesen kapcsolt, netán előre meghirdetett, így bekalkulálható anyagi ösztönzés bázisa lehet.* Leegyszerűsítve: adott esetben igazolható, hogy a doppingolásra a biztosan várt jutalom, pénzdíj, adómentes apanázs miatt, vagy arra is tekintettel került sor. Ez főként a Btk. 318. §-ában szabályozott „Csalás” tényállását alapozhatja meg. Szerintem esetenként a bűnüldözés eszközeivel kimutatható, hogy *a tett „jogtalan haszonszerzés végett” történt, e célból a delikvens mást „tévedésbe ejtett, tartott, s vele kárt okozott”.* Főként a top-sportban már hatalmas pénzek vannak, s a piacgazdaság normális rendjét zavarja meg az, aki meghamisítja a versenyfeltételeket a maga javára X,Y,Z szerrel. Vallom: számos nagy ügyben a Btk. 318. § szerinti csalás kísérlete megáll, amiért elvileg ugyanannyit is ki lehet szabni, mint a befejezett vétségért, vagy büntetért. Itt aztán elő lehetne venni a felbujtókat, a bűnrészeseket is. Masszív tévhit, hogy kár erőlködni, mivel a dolog úgy sem bizonyítható. A jogban a „nem szabad” és a „nem lehet” valóban két külön kategória, egymás után jönnek. A jogcím és a bizonyíthatóság egymás utáni lépcső: nem szinonimák, de nem is anti-tézisek. A kettő együtt kerek egész, de már a kellően megfontolt, és itt is általános (!) büntető tényállásnak volna visszatartó ereje.

Etikai háttere is ugyanígy, mivel nyugodtan hirdethetnék: amit a Btk. szerint tilos megtenni bármelyik iparágban, az tilos a sport-iparban is, se több, se kevesebb. Sajnálatos hiba, hogy atlétáink athéni botlása után nem volt szakmai-erkölcsi bátorsága a bűnüldöző szerveknek ezen a szálon elindulni: a nyomozást megtagadva, túl korán és túl könnyen kapituláltak.

Tehát, az általános rendben, a ma ismert, de nem beüzemelt normák mentén a dopping-vétség pönalizálása meg van oldva. A tett társadalomra veszélyességét adja ui. egyfelől az egészség-kockázat, s hozzá kapcsolódva a fogalalkozási szabályszegés, másfelől a jogtalan hasznoszerzési céllal történt, megkísérelt, megtévesztő károkozás, a piacgazdaság rendjének felrúgása. Ha pedig a büntető tényállásban lévő fogalmi elem, „a kár okozása” volna itt problematikus, akkor valóban el kell gondolkodni azon, hogy másik szakaszba belefér-e az anyagi haszon reményében való kokszolás, avagy kell új, sajátos norma. Még egy megjegyzés ide: ez utóbbi körben már ma is van ún. *tevékeny megbánás*, tehát igen csak elképzelhető, hogy a kellő bűnbánattal megússza a sportoló, de felel, aki őt ebbe belevitte.

A tiltott teljesítményfokozás jogi felelősségét mielőbb és döntően mégsem a deliktumok világában keresném, hanem a magánjog terén. Erre példa lehet, hogy itt-ott a túlzott mértékű csokoládé, vagy kóla-fogyasztás is lista szerint tilos. A közfelfogás szerint is mérsékelt, gondatlan vagy másként „menthető”, feltárt, tisztázott, ugyanakkor hihetően fatális esetek helyre tételére volna belátó társadalmi igény, valóságos esély is. Azért is fontos, óvatosságra intő jel ez, mert az emberi jogi gondolkodás térhódítása hazai és nemzetközi jogvédő hatóságok bevonását hozza, és egy bíróság nem tekint el alkotmányos elvek, alapintézmények figyelembe vételétől (az ártatlanság vélelmétől a jogorvoslati jog valóságán át az ésszerű idő, fair eljárás követelményével bezárólag). Kielezett, túlreagált, avagy a jogállami garanciák lekezelésével végigvitt esetben immár a honi vagy a nemzetközi szövetség is veszíthet, pl. ha statáriális eljárását nem képes megvédeni. A bírói függetlenség neki(k) is kockázat.

A nagy anti-dopping képlet

Deliktuális felelősség helyett működőképesebb a magánjogi: X,Y „ezt meg ezt” vállalta, csakúgy, mint a verseny többi résztvevője. Alávetette magát önként a siker, a pénz, a presztízs reményében annak is, amire őt kötelezni általában, ill. másutt nem biztos, hogy lehetett volna (pl. éjszaka egy váratlan ellenőrzés). Megértette mindezt, alá is írta, önmaga nyilatkozatát, kellő időben az érvényesség szempontjából nem támadta meg. Aztán mégis megsértette az érdemi vagy a velük azonos kihatású alaki, eljárási normákat: mindössze ez a per tárgya, semmi más. A közjogban, annak büntetőjogi ágában ilyen általában nincsen, de van a kontraktusok világában. Az itt ismertetett modell egyféle önként vállalt „veszélyes üzemi felelősség” sportos megfelelője, mely közelít az objektív felelősségi alakzatok felé, és annyiban is magánjog, hogy nincs túl nagy súlya annak, hogy a szerződészegő szándékosan vagy gondatlanságból járt-e el helytelenül, jó-, vagy rosszhiszemű volt-e. Szinte mindegy, ha nem képes adekvát érvekkel kimenteni magát.

Be kell látni itthon is a jog szempontjából laikusoknak: hiába próbálnak az iménti jogi tényállásba utóbb, kétségbeesetten idegen elemeket, érzelmi szálakat, magyarázatokat stb. vinni. Ez nem fog sikerülni, mivel *csak két egyszerű kérdés vár választ: 1.) történt-e bárminemű normaszegés akárki részéről, mert ez önmagában megalapozza a felelősséget, s általa az elmarasztalhatóságot 2.) s ha igen, azt ki követte el, illetve ha nem csupán egyik oldal szegett szabályt, akkor kié volt az előbbi, ergo ki okozta esetleg a másik oldal normaszegését.* Nem érteni, utólag nem elfogadni mindezt hiba, felkészületlenül, kelleetlenül, farral állni ehhez a procedúrához értelmetlen. Ez a honi és az idegenbeli elbírálásra egyaránt irányadó (lenne).

Kevés az is, ha X,Y végül, vonakodva visszaadja az érmet, s tudomásul veszi, hogy nem kapja meg a győzelmi pénz-juttatást. Jussunk végre el odáig: ő tartozik anyagi és erkölcsi

jóvátétellel a vele szerződőknek, tehát el kell számoltatni mindazzal a költséggel, amit hiábavalóan beleöltek. Számoltassa el a klubja, a szövetsége, az ösztöndíj folyósítója, a szponzora, és más is, akinek tiszta, sikeres felkészülést és versenyt ígért. Amint az első ilyen mérleg megtörténne, s abból perrel avagy anélkül pár millió Ft-ot vissza kéne fizetni, netán beszüntetnék szerződészegés címén a további javadalmazást – elgondolkodnék mindenki, megéri-e kockáztatni. Az Athén utáni totális hitelvesztés nem csak a sportolóknál mutatkozott meg, hanem a sportvezetés zöménél is, mert - jó okkal – meg sem próbálták visszaperelni mindazt a ráfordítást, amit adtak a bukott sportolónak, a nem vagyoni kártérítésről, az ún. erkölcsi kárról nem is beszélve. Ha 2006-ban bármelyik sportszervezet megpróbálná ezt, nyerhetne: jogi, etikai és sportszakmai tekintetben egyaránt. Ez lehetne a „0 kilométer kő”, jó irányba elstartolni itthon innen kellene. Minek vannak amatőr és profi szerződések, ha azok baj esetén semmire sem jók, senki semmit nem tud, nem mer belőlük érvényesíteni?!

A sporttörvény és végrehajtási rendelete szerinti, dopping-ellenes norma-köteg, s annak kapcsán a sportfegyelmi szisztéma nagyban-egészeben rendezett. Finomítani rajta egyrészt a rendelet hatálya, másrészt a dopping-vétséget észlelők bejelentési kötelme terén, érdekében lehetne.

Nézetek, útkeresések, tévhitek

Btk. 283/B § volt: „Visszaélés teljesítményfokozó szerrel vagy módszerrel”. Hatálytalan 2000. december 14. napjától az Alkotmánybíróság 47/2000. (XII. 14.) AB határozatában kimondott megsemmisítő döntés eredményeként. Érdemes erről, főként a máig ható tanulságairól rövid áttekintést adni. A Dr. Deutsch Tamás által vezetett sportkormányzat 1999. március 1-i hatállyal olyan Btk-módosítást vitt át, amely nagyban-egészeben a drog-tilalom mintájára átfogó dopping-ellenes tényállásokat kreált. Leegyszerűsítve: dopping-fronton mindenre löni kívánt, ami élt és mozgott, ha az a megfoghatatlan sporttevékenység kapcsán esett volna meg. Teli volt e § tisztázatlan, bizonytalan jogi fogalmakkal. Ugyanakkor a felelősség alapját jelentő norma, az elkövetési magatartás tartalma, kerete, definiáltsága kritikán alulira sikeredett, szinte teljesen önkényessé válhatott volna, hogy mikor, ki miért és minek az alapján felel – netán szabadságvesztést is kockáztatva. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság (AB) a jogállami jogbiztonság sérelmét állapította meg, elvi éllel foglalt állást az alkotmányos büntetőjog mibenléte felől, az „önkényes jogértelmezést” is támadva. Kicsit előre szaladva, oktatólag arról is szólt az AB, hogy a versenyszerű, ill. a hivatásszerű sporttevékenység körében lehet olyan büntetőjogilag indokolt szankcionálás, amely önmagában nem alkotmányellenes, ettől a jogalkotó nincsen eleve elzárva, miután a társadalomra veszélyesség fennállhat. Ezt értik sokan utóbb, azóta is úgy, hogy lám az AB is hitet tett a büntetőjogi megoldás mellett. Nem: csupán azt nem elvből zárta ki, miután másutt, más területen sem tesz, nem tehet ilyet. A jogalkotó és a norma-őr funkció ui. élesen elválík egymástól. Kötelező Btk-próbálkozás előírva nincsen.

Időről-időre mégis van ilyen kísérlet. A legutóbbi éppen a T/3725. képviselői módosító indítvány a Btk-ba a dopping-vétség visszavételének elgondolásáról (szemléltetésül ide csatolva). A három képviselő egyéni módosító indítványa terjedelmileg töredéke az AB által kilőtt szabálynak, de nívóban azt alig haladja meg. Erénye, hogy szétválasztaná az öndoppingoló felelősségét a közreműködőkétől, továbbá az is, hogy a kiskorúak (idegenkezű) doppingolását büntettként, igen csak szigorúan büntetné. A jogállami bizonytalanságok, elkötetlen szálak, túlzó kiterjesztések zömmel fennmaradnánk. Az indokolás csupán az egészségügyi veszéllyel, kockázattal érvel. Mégsem e miatt, hanem a parlamenti rivalizálás miatt nincs esélye a téma napirendre vételének. Minderre a Btk. átfogó reformjakor azonban szakszerű, higgadt, politikailag semleges figyelmet érdemes fordítani – a többi, ilyen súlyú dologgal szinkronban és egy sorban.

Közhelyek, tévhitek

Tévedés azt állítani, hogy a ma hatályos drog-törvényt lehetne, netán kellene kiterjeszteni a doppingszerekre. Van köztük azonosság, sőt egybeesés is, pl. amikor valaki droggal doppingol. A két műfaj társadalomra veszélyessége mégsem ugyanaz.

Valójában egymás mellett több és többféle fegyelmező eljárás futhat dopping-vétség miatt. Nincs olyan jogszabály, amely a büntetőjogi procedúra köteles bevért követelné meg: ez inkább csak kudarckerülő, tutista szokás. Nem állítható, hogy míg a büntetőjogban van ártatlanság vétele, addig a többi, mérsékelt eljárásban nincsen. Egyrészt van, illetve lehet ugyanez a közigazgatási típusú szankcionálásban, másrészt, a központi kérdés a normaszegés, s abból egy is elég, mi több alaki szabályszegés is elegendő. Nem helytálló, hogy a bizonyítatlanság elemi akadály volna: minden technika adott hozzá, alávetéssel a dolog eleve kimondható, kezelhető, és kibújás esetén már e címen meg is volna a hunyó. Szó nincs arról, hogy átfordulna a bizonyítási teher: mindössze egy vagy két, előre rögzített elem vizsgálatára koncentrálna, s közreműködést köt ki jó előre. Menet közben persze hogy nem nőhet meg a gyanúsított köteleme, de nem is hagyják kibújni mindez alól, ez tiszta sor. Ha pedig X országban bűn a doppingolás, akkor a nyomozás teljes eszköztára bevethető, akár a személy lefogása árán is. Ténylegesen a felfüggesztett börtönbüntetés súlyos elmarasztalás, mivel arról, hogy letöltendő vagy sem a szabadságvesztés a bíró másként mérlegel, mint a közember. Ha pedig a vétek talaján még jobban összezárna sportélet, akkor jön a pénz-elvonás, és jöhet a bejelentési kötelezettség a vezetők „öszöntzésére”. Ehhez még csak Btk. sem okvetlenül kell, habár ott számos esetben eleve deliktum a bűnös hallgatás.

Javaslatok

Legyen a mainál nagyságrendekkel jobb, alaposabb, élőbb a jogpropaganda, és a jogi felvilágosítás. Nem csak derűsen vagy keseregve, bulvárízűen elmesélni kellene a nevezetes eseteket, hanem modellezni a jó és a rossz elágazásait, tanulságait, megtanítva már a gyermek-korban is a visszautasítást. Őszinte sportpolitika volna ehhez hiteles háttér.

Szakmailag kiérlelt, kipróbált alternatívák, modern megoldások kellenének, melyek kihozzák az egyénből, a csapatból a legtöbbet, anélkül, hogy bűnös eszközhöz kellene nyúlni. Laikus vagyok, mégis úgy vélem: az emberi teljesítőképesség kiaknázása, főként pszichikai tekintetben még valahol a felénél jár?! Miért nem erről értekezünk?

Állami eszközök is segítségül hívhatók. A dopping-ellenes, 55-ös kormányrendelet felülvizsgálata terén volna tennivaló, mert hiba az, hogy a legfrekvenciáltabb sportesemények – az olimpia, a VB, az EB - kapcsán kapitulál a belső sportjog. Ez nagyfokú kiszolgáltatottságot is jelent a nemzetközi szervezeteknek és normáknak, hiábavalóvá tenné az utólagos, itthoni apellátát (ti. nincs jogellenesség, hiába védi amúgy az alkotmány az emberi méltóság abszolút jogát). A jogalkalmazást az állam csupán szorgalmazhatja, tehát ne töltsön el a szerződészegések elnéző tudomásul vételét, főként, ha a kifizetés közpénzből eredne. Klubnál, szövetségnél pályázati feltétel lehetne az előző évi dopping-mentesség. Ne kapjanak állami forrásokat azok (szervezetek, személyek), amelyeknél visszaélés történt. A dopping-mentesség nem az ellenőrzésnél kezdődik, ezért a közpénz jobban szolgálhatná a megelőzést, s talán a honi kontroll továbbfejlesztése is megóvna kínos külhoni meglepetésektől. Rendszerelvű felülvizsgálat hoz csupán előrelépést. Aki pedig e téren kudarcot vallott, vagy mindkét térfélen otthon érzi magát, az ne kapjon folytonosan menlevelet, új hibázásra esélyt.

Budapest, 2005. november 30.

Kolláth György